

Sprawozdanie stenograficzne

z rozpraw

galicyjskiego Sejmu krajowego.

2. posiedzenie 7. sesyi III. peryodu Sejmu galicyjskiego z dnia 8. marca 1876.

Treść: Oświadczenie Marszałka co do przyjęcia protokołu z poprzedniego posiedzenia. — Udzielenie urlopu: p. Skwarczyńskiemu, członkom Sejmu ks. Gałęckiemu i ks. Pukalskiemu. — Petycje. — Wniosek p. Jasińskiego Józefa o odczytanie petycyi Rady pow. krośnieńskiej. — Wniosek p. Golejewskiego o wybór osobnej komisji głodowej. — Wniosek p. Abrahamowicza o odsyłanie spraw głodowych do komisji kultury krajowej. — Wybory komisji: budżetowej, administracyjnej, drogowej, prawniczej. — Oświadczenie Marszałka co do ukonstytuowania się komisji administracyjnej. — Wniosek p. Sawczyńskiego co do płac nauczycieli religii w szkołach wydziałowych i pospolitych. — Wniosek p. Sawczyńskiego o wybór komisji edukacyjnej. — Wybór komisji kultury krajowej, petycyjnej i dla zbadania czynności Wydziału krajowego.

Początek posiedzenia o godz. 11. min. 35. przed południem.

Posłów obecnych 93.

Przewodniczący: J. W. Włodzimierz hr. Dzie duszycki, Marszałek krajowy.

Sekretarze: pp. Abrahamowicz, Badeni Józef, Jasiński Józef, ks. Zakliński.

Ze strony Rządu: J. W. Oswald Bartmański, Wiceprezydent c. k. Namiestnictwa.

Hr. Marszałek. Gdy jest dostateczna liczba pp. Posłów obecna, otwieram posiedzenie. Podaję do wiadomości, że protokół wczorajszego posiedzenia został złożony w biurze sejmowem, gdzie go pp. Posłowie przeglądnąć mogą. Również wpłynęły niektóre pisma.

Sekretarz p. Abrahamowicz (czyta):

Jaśnie Wielmożny Hrabio Marszałku!

Stan zdrowia mego nie pozwala mnie w tej chwili brać udziału w pracach wys. Sejmu, o czém mam zaszczyt donieść Jaśnie Wielmożnemu Panu z prośbą o przyjęcie wyrazu najgłębszego poważania, z którym zostaję Jaśnie Wielmożnego Pana Hrabiego

uniżonym sługą

Paweł Skwarczyński.

We Lwowie dnia 7. marca 1876.

Hr. Marszałek. Przyjęto do wiadomości.

Sekretarz p. Abrahamowicz (czyta):

Jaśnie Wielmożny Panie Hrabio Marszałku krajowy!

Odnosnie do szacownego pisma J. W. Marszałka krajowego z dnia 19. lutego b. r. l. 7/praes. mam zaszczyt oznajmić, iż dla mnogich spraw urzędu mojego biskupiego nie mogę wziąć udziału w posiedzeniach Sejmu krajowego w b. roku.

W Krakowie d. 3. marca 1876.

Z głębokiem uszanowaniem

Gałęcki
biskup m. p.

Wysoki Sejmie krajowy!

Na wysokie uwiadomienie z dnia 19. lutego 1876. l. 7/pr. o rozpoczęciu tegorocznej kadencji sejmowej mam zaszczyt niniejszém najuprzejmiej oświadczyć, że te same okoliczności, które w ubiegłym roku nie pozwoliły mi wziąć udziału w pracach sejmowych, i w tym roku zmuszają mnie do wstrzymania się od czynnego udziału w Sejmie, a nawet nowa pojawiła się przyczyna, która mnie prawie zmusza do pozostania w domu — przyczyną tą jest zaprojektowane przez tutejszy Magistrat miejski rozebranie tylnej części pałacu biskupiego, który od kilku lat grozi zawaleniem się.

Tarnów dnia 5. marca 1876.

Józef Alojzy
biskup Tarnowski

Hr. Marszałek. Przyjęto do wiadomości.
P. Sekretarz odczyta spis petycyi.

Sekretarz p. Abrahamowicz (czyta):

Spis petycyi

po dzień 7. marca 1876. do Sejmu krajowego wniesionych.

1. Krosno Wydział powiatowy przez p. Jasińskiego Józefa o ulgę w podatkach.

2. Nauczyciele szkoły etatowej czteroklasowej męskiej w Bolechowie przez p. Sawczyńskiego o zaliczenie tej szkoły do klasy drugiej i unormowanie ich płacy.

3. Topolnicki Jan, opiekun małoletnich sierót, pozostałych po ś. p. Karolu Iwanickim, adjunkcie Wydziału krajowego przez p. Podlewskiego o datek na utrzymanie i wychowanie pięciu sierót.

P. Józef Jasiński. Proszę o głos.

Hr. Marszałek. P. Jasiński ma głos.

P. Jasiński Józef. Powszechnie znajomą jest nędza ludu wiejskiego i uzasadnioną jest obawa, że dla braku paszy, wyniszczenia inwentarza i braku nasienia na zasiewy wiosenne smutne to położenie i na rok przyszły powtórzyć się może. Pomoc, jakiej rząd udzielił, i jaka wskutek sprawozdania Wydziału krajowego przez wys. Sejm ma być udzieloną, nie przyniosłaby pożądanego skutku, gdyby przy ściąganiu podatków nie było uwzględnione smutne to położenie.

W tym względzie nadeszła petycyja od reprezentacyi powiatu krośnieńskiego. Ponieważ petycyja ta odnosi się nietylko do powiatu krośnieńskiego ale do całego kraju, i podaje sposobność wys. Sejmowi objawić swoje zdanie w tej sprawie Rządowi, więc wnoszę, aby wys. Izba uchwalić raczyła, żeby ta petycyja została odczytaną. Odczytanie zastąpi stawianie wniosku nagłośni, albowiem jestem przekonany, że komisya petycyjna będzie uważała tę sprawę za zbyt nagłą.

P. Golejewski. Proszę o głos.

Hr. Marszałek. P. Golejewski ma głos.

P. Golejewski. Chociaż co do odczytania petycyi zgadzam się z żądaniem szanownego kolegi, nie byłbym jednak za tém, aby sprawę tę odesłać do komisji petycyjnej. Jabym myślał, żebyśmy wybrali komisją jak przed 10 laty głodową, złożoną z 9 członków, do której przedłożenie Wydziału krajowego, jak również wszystkie tego rodzaju, co obecna, petycyje, zostałyby odesłane. Z dziewiciu członków dlatego, aby na każde dwa obwody wybrać jednego członka, obznajomionego z miejscowymi stosunkami swj okolicy. Tém więcej to jest potrzebne, gdy jak dają się słyszeć głosy po dziennikach, zagraża głód i brak paszy wielu okolicom. Otóż taka komisya głodowa mogłaby dać lepiej te sprawy roztrząsać jak petycyjna.

Wnoszę więc, aby wybrać komisją głodową.

P. Komisarz rządowy. Proszę o głos.

Hr. Marszałek. P. komisarz rządowy ma głos.

P. Komisarz rządowy. Ponieważ to wpłynąć może na uchwałę, jaką wys. Izba powzięmie w sprawie będącej na porządku, pozwalam sobie podać do wiadomości wys. Izby, że Prezydum Namiestnictwa, znając smutne stosunki tegoroczne w kraju z powodu nieurodzaju i braku paszy

w niektórych okolicach, przedstawiło Ministerstwu wniosek nietylko na wyjednanie u Rady państwa, pewnej kwoty na zasiłki, a pewnej kwoty na zwrotne zapomogi, lecz zarazem, aby Rząd pozwolił na wszelkie możliwe ułatwienia przy opłacaniu podatków. W tym względzie nadeszło od Ministerstwa finansów do władz skarbowych polecenie, aby w tych miejscowościach i okolicach, w których panuje niedostatek, udzielano w opłacaniu podatków wszelkich możliwych ułatwień. O ile sobie przypominam, został termin opłacania podatków odroczony poza październik bież. roku, więc aż po nowych zbiorach. (Brawo.)

P. Abrahamowicz. Proszę o głos.

Hr. Marszałek. P. Abrahamowicz ma głos.

P. Abrahamowicz. Jakkolwiek przedmiotem teraźniejszych obrad jest wniosek p. Jasińskiego, czy czytana ma być lub nie petycja Wydziału krośnieńskiego, zabieram głos z uwagi na postawiony przez p. Golejewskiego wniosek o wybór komisji głodowej a zabieram głos dlatego, ażeby się temu sprzeciwić. Wysoka Izba uchwałą zapadła na wczorajszym posiedzeniu postanowiła, ażeby wybrać komisją dla kultury krajowej. Komisja ta, o ile mi wiadomo, nie będzie przeciążona czynnościami, więc najważniejszą rzeczą byłoby, ażeby jej przekazać wszystkie czynności, odnoszące się do braku paszy, jakoteż wszystkie czynności, któreby miała ująć komisja głodowa. Stawiam przeto wniosek, ażeby wszystkie sprawy odnoszące się do głodu przekazane zostały komisji kultury krajowej, a zatem sprzeciwiam się wnioskowi p. Golejewskiego.

P. hr. Golejewski. Proszę o głos.

Hr. Marszałek. P. Golejewski ma głos.

P. Golejewski. Muszę zwrócić uwagę p. Abrahamowicza, że mówiłem o wniosku postawionym przez p. Jasińskiego, aby tę sprawę odesłano do komisji petycyjnej, więc moja mowa zwrócona była do p. Jasińskiego; to na odprawę p. Abrahamowiczowi.

Co się tyczy odesłania tej sprawy do komisji kultury krajowej, to komisja ta ma zupełnie co innego do czynienia. Co innego jest głód, a co innego kultura; więc mnie się zdaje, że zdanie moje jest zupełnie słusznem, ażeby wybrać osobną komisję, któraby miała wszystkie sprawozdania naczelników powiatowych do czytania, więc będzie miała dość do czynienia. Byłem w tej komisji w roku 1866 i przez 4 tygodnie mieliśmy do czy-

nienia ze stosami papierów, których nam udzieliło Namiestnictwo, więc i ta komisja będzie miała wiele do czynienia, aby wypośrodkować, czy jest pomoc potrzebna, czy nie i jakimi środkami zapobiec brakowi, dlatego obstać przy moim wniosku.

Hr. Marszałek. Najpierw poddaję pod głosowanie wniosek p. Jasińskiego, aby petycją Wydziału Rady powiatowej w Krośnie odczytać. Kto jest za wnioskiem, niech podniesie rękę (mniejszość). Wniosek upadł.

Teraz jest wniosek p. Golejewskiego, ażeby utworzyć nową komisją głodową z 9 członków złożoną. Kto jest za wnioskiem, niech podniesie rękę (większość za wnioskiem). Wniosek przyjęty.

Tém samém odpada wniosek p. Abrahamowicza.

Na następném posiedzeniu położę na porządek dzienny wybór komisji głodowej. Reszta petycji odesłana będzie do komisji petycyjnej.

Przystępuję do porządku dziennego. Na pierwszym miejscu jest wybór komisji budżetowej, administracyjnej, drogowej, prawniczej, kultury krajowej, petycyjnej i komisji dla zbadania czynności Wydziału krajowego.

Zacniemy od wyboru komisji budżetowej. Na skrutatorów zapraszam panów posłów: Antoniewicza, Baworowskiego, Bodnara, Halkę, Podlewskiego, Wolańskiego Mikołaja, Sawczyńskiego, Jasińskiego Aleksandra, Słoneckiego i Żołędzia.

Panowie sekretarze odczytają imienny spis posłów. (Sekretarz ks. Zakliński czyta imienny spis posłów, ci oddają kartki).

(po odczytaniu)

Hr. Marszałek. Pp. skrutatorowie będą łaskawi nie oddalać się, bo zaraz przystąpimy dla szybszego postępu do wyboru drugiej komisji, a potem będą mogli pp. skrutatorowie sporządzić skrutynium naraz z dwóch komisji. Będziemy naprzód wybierać komisją administracyjną. Na skrutatorów zapraszam pp. posłów: Biłousa, Chrapka, Dąbrowskiego, Dzeduszyckiego Tadeusza, ks. Fortunę, Golejewskiego, Hubara, Jędrzejowicza, Kobylarza i Polanowskiego. Pan sekretarz odczyta nazwiska pp. posłów.

Sekretarz ks. Zakliński (czyta z mownicy imienny spis członków Sejmu; pp. posłowie oddają kartki do urny).

(po przeczytaniu)

Hr. Marszałek. Celem porozumienia się zawieszam posiedzenie na kwadrans.

(po przerwie)

Hr. Marszałek. Proszę pp. posłuchać wyniku skrutynium komisji budżetowej.

P. Podlewski (czyta z mownicy): Głosujących było 88, absolutna większość jest 45. P. Baum otrzymał 88 głosów, p. Chrzanowski otrzymał 88 głosów, p. Hausner 88, p. Zyblikiewicz 88, Smarzewski 87, p. Skrzyński 87, ks. Szaszkiewicz 87, hr. Wodzicki 87, p. Zucker 86, p. Kaczala 85, p. Weigel 85, p. Apolinary Jaworski 82, p. Ryłski 79. Komisya cała została wybrana.

Hr. Marszałek. Proszę wysłuchać teraz wyniku skrutynium komisji administracyjnej.

P. Dzieduszycki Tadeusz (czyta z mownicy): Głosujących było 88, absolutna większość 45. Do komisji składającej się z 13 członków zostali wybrani: Pp. Grocholski 88, Gniwosz 88, Kocyłowski 88, Madeyski 88, Paszkowski 88, Krański 87, Hoszard 85, Jasiński Aleksander 84, Popiel Paweł 84, Zakliński 83, Koziębrodzki 78, Dunajewski 76, Czaykowski 72 głosami.

Hr. Marszałek. Proszę tych panów, którzy do komisji zostali wybrani, aby się ukonstytuowali i przedłożyli mi odnośne sprawozdanie.

Teraz przystępujemy do wyboru komisji drogowej. Na skrutatorów zapraszam pp. posłów: Calkowskiego, Fecaka, Cywińskiego, Grossa, Hallera, Hoszarda, Janowskiego, Koziębrodzkiego, ks. Króla i Krzeczunowicza Zenona. Pan sekretarz odczyta spis członków Sejmu.

P. ks. Zakliński czyta z mownicy imienny spis pp. posłów. Ci składają swoje kartki do urny.

(po odczytaniu)

Hr. Marszałek. Proszę panów nie rozchodzić się, przystąpimy zaraz do wyboru drugiej komisji, t. j. prawniczej. Na skrutatorów zapraszam pp. posłów: Drozda, Głogowski, Gniwosza, Jaworskiego Apolinarego, Laskorza, Krzyżanowski, Szeliski, Szeptycki i Szumańczowski. — Zawieszam posiedzenie na kwadrans.

(po przerwie)

Hr. Marszałek. Zawiadamiam pp. posłów, iż komisya administracyjna ukonstytuowała się i wybrała przewodniczącym p. Grocholskiego, zastępcą przewodniczącego p. Krańskiego, a sekretarzem p. Gniwosza.

Upraszam szan. sprawozdawcę o oznajmienie rezultatu skrutynium komisji prawniczej.

Sprawozdawca p. Szumańczowski (czyta): Rezultat wyboru do komisji prawniczej jest następujący: Głosujących było 87. Absolutna większość jest 44. P. Fruchtmann otrzymał 87, Jasiński Józef 87, Kabat 87, Kamiński 81, Kowalski 86, Splawski 86, Romer 87, Waygart 85, Wesolowski 86.

Hr. Marszałek. Teraz usłyszymy rezultat wyboru do komisji drogowej.

Sprawozdawca p. Haller. Kartek oddanych było 93, jedna kartka była nieważna, więc głosujących było 92. Absolutna większość jest 47. Większość otrzymali posłowie: Chrapek 92, Gross 92, Głogowski 91, Lisiewicz 90, Torosiewicz 88, Wolański Erazm 76, Höppen 53, Męciński 53; zatem wszyscy zostali wybrani.

Hr. Marszałek. Przystąpimy teraz do dalszego wyboru. Mamy trzy komisje do wybrania. Abyśmy prędzej wybór uskutecznił, urządził trzy urny, i nad każdą urną będzie napis; a panowie będą łaskawi od razu głosować na trzy komisje. (Brawo!)

Na skrutatorów do komisji kultury krajowej zapraszam następujących panów posłów: Pawła Popiela, Pilińskiego, Pietruszewicza, Oskarda, Torosiewicza Emila, Tettmajera, Waygarta, Wolańskiego Erazma, Zamoyskiego, Zawadowskiego i ks. Korzyńskiego.

Do komisji petycyjnej zapraszam na skrutatorów pp. posłów: Hoszarda, Pawlikowa, Kulczyckiego, Turczyzna, Kierepina, Wereszczyńskiego, Jaworskiego Pawła, Lisiewicza, Paszkowskiego, Popiela Michała, Romera, Rutowskiego, Szotta i Kabata.

Do komisji, która ma zbadać czynności Wydziału krajowego zapraszam na skrutatorów pp. posłów: Czaykowskiego, Hajdamachę, Iwaniszowa, Kowalskiego, Madeyskiego, Smarzewskiego, Stępa, Wodzickiego, Włodka i Wiśniowskiego.

Jest wniosek podany do łaski marszałkowskiej. Pan sekretarz będzie łaskaw go odczytać.

Sekretarz p. Jasiński czyta:

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

U s t a w a

Dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem zmieniająca postanowienia artykułu 14go

ustawy z dnia 2go maja 1873. (dz. ustaw i rozp. kr. z dnia 1go lipca 1873. część XXVIII l. 251.) Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem rozporządzam:

Artykuł I.

Artykuł 14ty ustawy z d. 2go maja 1873. dz. ust. i rozp. kr. z d. 1go lipca 1873. część XXVIII l. 251.) znosi się w dotychczasowem brzmieniu, a natomiast opiewać ma jak następuje:

Artykuł 14ty. W każdej szkole wydziałowej, tudzież w każdej szkole ludowej pospolitej o czterech lub więcej klasach katecheta pobierać będzie za regularne udzielanie nauki religii stałe wynagrodzenie, jeżeli liczba uczniów jego wyznania przenosi trzecią część całej liczby uczniów do tej szkoły zapisanych.

Wynagrodzenie to wynosić ma w szkołach wydziałowych od 300 do 500 złr. a w szkołach pospolitych od 150 do 300 złr. w. a. rocznie i będzie przyznawane, jeżeli katecheta udziela nauki religii w liczbie godzin, przeznaczonj na tę naukę planem szkoły i miewa nauki niedzielne i świąteczne. Jeżeli liczba ta godzin zwiększy się, przez utworzenie w téjże szkole klas równorzędnych, natenczas katecheta pobierać będzie za każdą godzinę, która mu tygodniowo ponad plan szkoły przybyła po 20 zł. w. a. rocznie.

Nauczycielom religii wyznania mojżeszowego może być wynagrodzenie za naukę religii jedynie wtedy przyznane, kiedy udowodnią, że ukończyli szkoły rabinackie i z dobrym skutkiem złożyli egzamin dla rabinów przepisany, lub że uzyskali patent kwalifikacyjny na nauczycieli szkół ludowych i zdali z dobrym skutkiem egzamin kwalifikacyjny do udzielania nauki religii.

Nauczyciele szkół ludowych, którzy w braku duchownych, udzielać będą nauki religii w szkołach ludowych, w których są nauczycielami, mają prawo do wynagrodzenia za udzielanie téjże nauki, jeżeli zajęcie ich w szkole przenosić będzie 30 godzin tygodniowo. Wynagrodzenie to wynosić ma za każdą godzinę, która nauczycielowi ponad 30 godzin tygodniowo przyrosła po 20 zł. w. a. rocznie.

Wynagrodzenie za naukę religii pokrywane być ma z tych samych fundusów, z których pokrywa się płacę nauczycieli szkół ludowych, a c. k. krajowa Rada szkolna oznacza je w każdym po-

szczególным przypadku w granicach niniejszą ustawą przepisanych.

Artykuł II.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi Wyznań i Oświecenia.

Wnioskodawca: Zygmunt Sawczyński.

Czerkawski, Pietruski, Gross, Badeni, Madeyski Paszkowski, Koziembrodzki, Waygart, Szeptycki, Zucker, Józef Jasiński, Smarzewski, Smolka, Apollinary Jaworski, Torosiewicz, Słonecki, Roimer, Abrahamowicz, Józef Badeni, Haller, Aleksander Jasiński, Wereszczyński, Tetmajer, Chełmecki, Król, Serwatowski, Fortuna, Czaykowski, Głogowski, M. Wolański.

(po odczytaniu)

Hr. Marszałek. Ponieważ wniosek ten jest dostatecznie poparty, więc będzie traktowany według regulaminu.

P. hr. Golejewski. Proszę o głos.

Hr. Marszałek. P. hr. Golejewski ma głos.

P. hr. Golejewski. Wnoszę, aby w skutek tego wniosku wysoka Izba uchwalić raczyła wybrać komisją edukacyjną z 9 członków, której wybór zechce hr. Marszałek na następne posiedzenie postawić.

Hr. Marszałek. Jest wniosek, aby wybrać komisją edukacyjną składającą się z 9 członków. Kto jest za tym wnioskiem, zechce rękę podnieść (wszyscy).

Wniosek jest przyjęty.

Wybór postawię na najbliższy porządek dzienny.

Pan Sekretarz raczy pomału odczytać spis posłów.

Sekr. p. ks. Zakliński (czyta spis posłów, posłowie oddają kartki.)

Hr. Marszałek. Po zamknięciu posiedzenia proszę zająć się skrutynium, a rezultat jutro będzie ogłoszony.

Jutro posiedzenie o godzinie 11. przed południem.

Na porządku dziennym:

1. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie budowy gmachu na po-

mieszczenie wysokiego Sejmu i Wydziału krajowego. Sprawozdawca p. Pietruski.

2. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o środkach zaradczych celem zapobieżenia niedostatkowi grożącemu ludności wiejskiej. nSprawozdawca p. dr. Czaykowski.

3. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o wniosku posła Bauma co do wcielenia niektórych obszarów dworskich do związku właściwej gminy. Sprawozdawca p. dr. Czaykowski.

4. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o statucie dla zakładu obłąkanych na Kulparkowie. Sprawozdawca p. Serwatowski.

5. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany etatu posad i plac

krajowego szpitala powszechnego we Lwowie. Sprawozdawca p. Serwatowski.

6. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie szpitala u św. Łazarza w Krakowie. Sprawozdawca p. Serwatowski.

7. Sprawdzenie wyborów. Sprawozdawca p. Pietruski.

8. Pierwsze czytanie wniosku p. Sawczyńskiego o zmianę art. 14go ust. z d. 2 maja 1873 r. co do wynagrodzenia za udzielanie nauki religii w szkołach wydziałowych i ludowych pospolicitych.

9. Wybór komisji głodowej i edukacyjnej.

Posiedzenie zamknięte.

Koniec posiedzenia o godz. 2 min. 13 po południu.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]